

روزشمار جنگ

جمعه

۱۲ اردیبهشت ۱۳۶۵

۲۲ شعبان ۱۴۰۶

۲ مهر ۱۹۸۶

۶۴

فرماندهان تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) سپاه پاسداران و لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی با تشکیل قرارگاه مشترک، طرح عملیاتی سیدالشهدا^(ع) را با هدف ممانعت از پیشروی بیشتر دشمن و بازپس‌گیری مواضع اشغال‌شده تهیه کردند.* در همین حال ستاد کل نیروهای مسلح عراق امروز، با صدور اطلاعیه‌ای نتایج هجوم ارتش عراق به منطقه فکه در روز ۱۰ اردیبهشت را اعلام و ادعا کرد یگان‌های عراقی بر مواضع تصرف‌شده در فکه و جبهه‌های دیگر تسلط کامل دارند. براساس طرح عملیاتی سیدالشهدا^(ع) که امروز، تهیه و آماده اجرا شد قرارگاه مشترک لشکر ۱۶ زرهی ارتش و تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) سپاه پاسداران مأموریت دارد به منظور انهدام نیروهای دشمن و ترمیم رخنه، در منطقه فکه تک کند. در تدبیر عملیاتی این طرح چنین آمده است:

«مانور: قرارگاه مشترک لشکر ۱۶ زرهی ارتش و تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) با استفاده از یگان‌های تیپ سیدالشهدا^(ع) پس از عبور از یگان‌های تیپ ۱ لشکر ۱۶ و تیپ ۱ لشکر ۸۱ در محور شمالی با ۳ گردان و محور جنوبی با ۳ گردان تک نموده نیروهای دشمن را در منطقه منهدم و خط کربلا را تصرف و تأمین می‌نماید. تیپ ۱ لشکر ۱۶ و تیپ ۱ لشکر ۸۱، عبور تیپ سیدالشهدا^(ع) را کمک و پشتیبانی می‌نماید. تیپ ۲ و ۳ در منطقه مربوطه پدافند می‌نمایند.»

در این طرح تیپ سیدالشهدا^(ع) سپاه مجری اصلی عملیات، تعیین شده و خطاب به آن آمده است:

۱. تک‌کنید عناصر دشمن را در منطقه رخنه منهدم و خط کربلا را تصرف و تأمین نمایید.

۲. پس از تصرف هدف، قسمتی از مواضع پدافندی را به تیپ ۱ لشکر ۸۱ و تیپ ۱ لشکر ۱۶ تحویل نمایید.»

در ادامه طرح مسئولیت پشتیبانی به تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی محول شده و خطاب به آن آمده

* شایان ذکر است پس از اشغال مواضع لشکر ۱۶ زرهی قزوین در منطقه فکه، روز گذشته، مسئول عملیات نیروی زمینی سپاه پاسداران و فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) بنا به دستور فرمانده نیروی زمینی سپاه برای کمک به واحدهای ارتش عازم این منطقه شدند.

است: «در حد مقدورات عبور یگان‌های تیپ سیدالشهدا^(ع) را کمک و پشتیبانی نمایید.» علاوه بر این، در طرح عملیاتی، تقدم آتش پشتیبانی هوایی و زمینی برای حمایت از تیپ سیدالشهدا^(ع) در نظر گرفته شده و مقرر گردید عملیات با رمز "یا سیدالشهدا^(ع) یا سیدالشهدا^(ع) برس به فریاد ما" آغاز شود و مهمات مورد نیاز تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) برای اجرای عملیات را تاجایی که امکان دارد، لشکر ۱۶ تأمین کند.^۱

پس از ارسال این طرح برای فرمانده نیروی زمینی سپاه، دستورالعمل اجرایی از طرف فرماندهی نیروی زمینی سپاه به فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) بدین شرح ابلاغ شد: «تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) مأموریت دارد که در ساعت ۲۲:۰۰ تاریخ ۱۳۶۵/۲/۱۲ رخنه دشمن در منطقه عمومی فکه را پاک‌سازی و خط پدافندی تیپ ۱ از لشکر ۱۶ را تصرف و تأمین و طی ۴۸ ساعت خط تصرف شده را تحویل تیپ ۱ از لشکر ۱۶ نماید.»

مانور

تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) با ۴ گردان سازمانی و ۲ گردان احتیاط و کلاً با ۶ گردان، در ۲ محور، محور سمت راست جاده فکه با گردان‌های قمرینی هاشم^(ع)، زینب^(س) و زهیر و در سمت چپ جاده فکه به ترتیب گردان علی‌اصغر^(ع)، گردان حضرت قاسم^(ع) و گردان علی‌اکبر^(ع) وارد عمل شود.

دستور هماهنگی

- قرارگاه تاکتیکی مشترک سپاه و ارتش (تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع)، لشکر ۱۶ [زرهی] قزوین) برقرار گردد.
- گردان ضدزره قرارگاه کربلا، گردان ۲۱۵ تانک از لشکر ۸۱ زرهی، گردان ذوالفقار تانک (سپاه) و یک گردان مکانیزه نفربر پی.ام.پی تحت امر تیپ سیدالشهدا^(ع) قرار گیرند.

توپخانه

گردان‌های ۳۲۱ و ۳۷۰ کمک مستقیم آتش تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) و گردان‌های ۲۳۰ و ۲۲۷ عمل کلی آتش.

هوانیروز

یک تیم شامل ۳ فروند هلیکوپتر کبری و یک تیم تخلیه مجروح شامل ۲ فروند هلیکوپتر ۲۱۴. طبق هماهنگی میان برادران ارتش و سپاه، قرار شد که پس از تصرف اهداف مورد نظر، تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) تمام منطقه تصرف شده را تحویل تیپ ۱ لشکر ۸۱ زرهی نماید و تیپ ۱ ظرف ۴۸ ساعت منطقه را از تیپ سیدالشهدا^(ع) تحویل بگیرد.^۲

این طرح با هدف جلوگیری از تداوم حملات عراق در این منطقه و نیز بازپس‌گیری مواضع اشغال‌شده، درحالی تهیه شد که ارتش عراق امروز، در اطلاعیه شماره ۲۱۱۱ خود با اشاره به اینکه

در همه جبهه‌ها تسلط دارد، ادعا کرد: «تلفات دشمن در حمله نیروهای سپاه چهارم در تاریخ ۱۹۸۶/۴/۳۰ (۱۳۶۵/۲/۱۰)،* بالغ بر ۲۷۳۰ تن کشته و مجروح و تعداد زیادی اسیر از جمله تعدادی افسر بوده است. همچنین ۴ تانک، ۳۰ نفربر زرهی، ۸ دستگاه مهندسی و یک خودرو حامل موشک ضدتانک منهدم گردید. تعداد ۳۶ نفربر زرهی، ۷ تانک، ۴۶ قبضه تیربار، ۲۱۸ قبضه تفنگ، ۶۴ قبضه آرپی.جی. ۷، ۱۶ توپ ۱۰۶ میلی‌متری، یک سکوی موشک‌انداز براکن، ۲۳ خمپاره‌انداز، ۶۰ دستگاه مخابراتی، یک بولدوزر و ۱۴ خودرو نیز به غنیمت گرفته شد.» در ادامه این اطلاعیه همچنین ادعا شده است که توپ‌های سپاه هفتم با اجرای آتش شدید علیه مواضع و دستگاه‌های مهندسی نیروهای ایران، عده‌ای را کشته یا مجروح و تعدادی از تجهیزات مهندسی را منهدم کرده‌اند. در پایان این اطلاعیه آمده است: نیروهای سپاه ششم نیز در شرق دجله به مواضع نیروهای ایران حمله و ضمن دستیابی به اهداف خود، ۸ شناور و ۲ قایق کوچک را منهدم کردند.^۲

۶۵

عملیات تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) سپاه پاسداران با هدف بازپس‌گیری منطقه اشغالی فکه، با پشتیبانی واحد توپخانه لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی در ساعت ۲۳:۱۷ آغاز شد. رزمندگان موفق شدند در همان دقایق اولیه مواضعی از دشمن را تصرف و خساراتی را بر ارتش عراق تحمیل کنند.

تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) در شرایط جوی بارانی عملیات خود را با ۶ گردان خط‌شکن و پشتیبانی و یک گردان تانک و یک گردان ضدزره در منطقه فکه شروع کرد. براساس طرح مانور، تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) برای شکستن خط ۳ تیپ از لشکر ۱۰ ارتش عراق در دو محور و هر محور با دو گردان،* وارد عمل شد. هدف عملیات بازپس‌گیری خاکریز و خط مقدم تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی ارتش جمهوری اسلامی بود.^۴ علاوه بر نیروهایی که از ارتش عراق در خط مستقر بودند، یگان‌های دیگر دشمن از جمله تیپ ۳۴ زرهی در جنوب فکه، تیپ ۱ مکانیزه و واحدهایی از تیپ ۱۷ زرهی در بخش میانی و تیپ ۲۴ مکانیزه و تیپ ۲۷ مکانیزه در شمال فکه و تیپ ۶ زرهی لشکر ۲ در جنوب منطقه گسترش داشتند.^۵

لحظاتی پس از شروع عملیات، رزمندگان تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) به سرعت در مواضع دشمن نفوذ کردند و به دلیل رعایت اصل غافلگیری و غیرمنتظره‌بودن عملیات برای عراقی‌ها، موفق شدند در همان ساعات اولیه حمله، بسیاری از واحدها و تجهیزات دشمن را منهدم و تعدادی تانک به غنیمت بگیرند. چنان‌که گردان حضرت علی اکبر^(ع) پنج‌جاه دقیقه پس از آغاز عملیات اعلام کرد که به اهداف خود رسیده و توانسته ۱۲ تانک دشمن را به غنیمت بگیرد.^۶ با این حال، برخلاف پیش‌بینی فرماندهان خودی، استعداد دشمن در منطقه نبرد بیش از حد تصور بود، طوری که نیروهای خودی با انبوهی از نیروها، تانک‌ها و نفربرهای دشمن مواجه شدند. بر این

* علاوه بر ۴ گردان که وظیفه خط‌شکنی داشتند در هر محور، یک گردان نیز به‌عنوان احتیاط در نظر گرفته شده بود.

اساس فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) از فرمانده لشکر ۱۶ زرهی درخواست کرد که گردان قدس را به سرعت برای پشتیبانی و استقرار، به سوی مواضع تصرف شده اعزام کند؛ زیرا هر گردان از تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) مأموریت اجرای عملیات در منطقه‌ای به عرض ۵ کیلومتر و عمق ۴ کیلومتر را برعهده داشت و تأخیر در پشتیبانی می‌توانست آثار نامطلوبی داشته باشد.^{۷*}

۶۶

با افزایش نقل و انتقالات یگان‌های ارتش عراق در جبهه شمال غرب و احتمال حمله در برخی محورها از جمله ارتفاعات سورکوه، نیروهای خودی تلاش‌هایی را برای مقابله با این تحرکات آغاز کردند. بنا بر گزارش اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی با قید "فوری"، نیروهای عراقی در نظر دارند در حوالی مرزهای قصرشیرین، خسروی، پنجوین و سومار به یک سلسله عملیات تاکتیکی دست بزنند.^۸ فرماندهی سپاه اشنویه نیز اعلام کرد که دشمن بعثی تعداد زیادی نیرو و چهارپا (قاطر، الاغ و ...) به ارتفاعات بین‌لاتا اعزام کرده است و احتمال حمله به مواضع خودی وجود دارد.^۹ همچنین بنا بر اعلام سپاه مریوان، ارتش بعث عراق با بازسازی جاده خرمال به محورهای اطراف، به انتقال و تقویت نیرو در منطقه اقدام کرده است.^{۱۰} فرمانده قرارگاه حمزه در گزارش به فرمانده قرارگاه نجف با تأکید بر نقل و انتقالات و تحرکات اخیر یگان‌های عراقی در مناطق عملیاتی والفجر ۹ و قادر و اقدام به چندین مرحله شناسایی از سمت منطقه گرماب که با همکاری عناصر ضدانقلاب انجام شده، هشدار داد که نیروهای عراقی قصد حمله به ارتفاعات سورکوه را دارند. فرماندهی این قرارگاه پیشنهادهای خود را برای مقابله با حملات احتمالی دشمن، به فرماندهی قرارگاه نجف بدین شرح اعلام کرد:

۱. یک گردان [از نیروهای] ارتش از سمت الوت تا چومان آزاد شود و در حدفاصل بین سورکوه غرب به شرق از سمت گرماب مستقر گردد.
۲. یک گردان [از نیروهای] ارتش از سمت اشترآباد تا بلکه آزاد شود و از این سمت به غرب سورکوه گسترش یابد. در این رابطه پیشنهاد می‌گردد ۵۰۰ نفر پرسنل به ناحیه کردستان اعزام شود تا مجموعاً تعداد ۱۸ پایگاه از نیروهای ژاندارمری و ارتش رها شده و در سورکوه مستقر گردند.
۳. جهت حضور سپاه در سورکوه نیاز به ۱۰۰ نفر نیرو برای سپاه بانه است و حضور سپاه صد درصد ضروری است.»

فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) در آخر تصریح کرده است که این قرارگاه گردان‌های جندالله را برای تقویت، به مناطق عملیاتی قادر و والفجر ۹ انتقال داده و در حال حاضر نیرویی برای کمک ندارد و هیچ‌گونه تعهدی را در برابر حملات احتمالی دشمن نمی‌پذیرد.^{۱۱}

* این عملیات در روز بعد نیز ادامه یافت که گزارش آن در روزشمار ۱۳۶۵/۲/۱۳ آمده است.

۶۷

در پی عملیاتی که چهار روز قبل به همت لشکرهای ۲۵ کربلا و ۸ نجف در منطقه فاو با هدف تصرف و تأمین کامل زمین مربعی واقع در گوشه شرقی کارخانه نمک و ترمیم خط پدافندی با موفقیت اجرا شد، ارتش عراق همچنان برای عقب‌راندن نیروهای ایرانی می‌کوشد. در این وضعیت فرمانده قرارگاه کربلا به فرمانده نیروی زمینی سپاه اطلاع داد که نیروهای لشکر ۸ نجف همچنان در معرض تهدید و فشار دشمن قرار دارند.

احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، در گزارش به علی شمخانی ضمن تشریح وضعیت خط حد قرارگاه کربلا و دو لشکر ۲۵ کربلا و ۸ نجف در منطقه فاو، وضعیت نیروهای لشکر ۲۵ کربلا را عادی و موقعیت نیروهای لشکر ۸ نجف را ناپایدار اعلام کرد. به گفته وی لشکر ۲۵ کربلا در سمت چپ جاده استراتژیک فاو - بصره و لشکر ۸ نجف در سمت راست آن استقرار دارند. لشکر ۲۵ کربلا مشکلی ندارد و از طرف دشمن فشاری بر آن نیست، ولی لشکر ۸ نجف با توجه به اینکه در محل قرارگاه تصرف شده دشمن استقرار دارد، هم از طرف جاده استراتژیک و هم از سوی تانک‌هایی که روبه‌روی قرارگاه تصرف شده مستقرند، تحت فشار است. احمد غلامپور افزود: فقط خاکریز قسمت بالای قرارگاه تصرف شده محکم است و خاکریزهای اطراف قرارگاه ضعیف‌اند و عراقی‌ها به‌طور دائم با تیر مستقیم تانک، قرارگاه را زیر آتش گرفته و فشار بسیاری بر لشکر ۸ نجف وارد می‌کنند. منطقه را آب گرفته و قسمت‌هایی هم که آب نیست باتلاقی و گل‌آلود است و قابل تردد نمی‌باشد و رفت‌وآمد فقط از جاده آنتنی منتهی به قرارگاه امکان‌پذیر است. در حالی که نیروهای پیاده و زرهی دشمن روی جاده آسفالت به راحتی جلو می‌آیند.

فرمانده قرارگاه کربلا در ادامه بر ضرورت ارسال امکانات مهندسی برای لشکر ۸ نجف تأکید کرد و گفت: «به شمایی [مسئول نیروهای مهندسی جهاد سازندگی در فاو]، تکلیف شده تا به کمک احمد [کاظمی، فرمانده لشکر ۸ نجف]، برود، ایشان با دو لودر به کمک او رفت، ولی باز هم کفایت نمی‌کند و خط به صورتی است که هر شب دو، سه دستگاه [ماشین‌آلات مهندسی] اینجا منهدم می‌شود و باید دستگاه مهندسی جدید وارد کرد.»^{۱۲}

۶۸

فرمانده سپاه هفتم ارتش عراق هرگونه پیشروی ایران در جبهه فاو و نیز استفاده عراق از سلاح شیمیایی علیه مواضع ایران در این منطقه را تکذیب و بر تصمیم عراق به ادامه عملیات در این جبهه تأکید کرد. به گزارش خبرگزاری فرانسه، ژنرال ماهر عبدالرشید فرمانده جدید سپاه هفتم ارتش عراق، امروز در یک نشست مطبوعاتی با تشریح وضعیت جبهه فاو گفت: «وضعیت در جنوب شبه جزیره فاو پس از نبردهای شدید دو روز اخیر [نهم و دهم اردیبهشت ۱۳۶۵]، رو به آرامش می‌رود.» عبدالرشید افزود که واحدهای تحت امر وی سرکوب قوای ایران در این منطقه را بی‌رحمانه ادامه

می دهند. ماهر عبدالرشید خاطر نشان کرد تهاجم ایران در محورهای فاو - بصره و فاو - البحر قبل از هرگونه دستاوردی برای واحدهای ایران با شکست مواجه شده است و نبرد با دو لشکر ایران، که در باتلاق‌های نمک تلفات سنگینی داده‌اند، ادامه دارد. وی ضمن رد عقب‌نشینی نیروهای عراقی تأکید کرد قوای عراقی در این بخش همچنان مواضع خود را حفظ کرده و عقب‌نشینی نکرده‌اند. فرمانده سپاه هفتم عراق همچنین افزود واحدهای تحت فرماندهی وی هرگز سلاح شیمیایی علیه قوای ایران به کار نبرده‌اند.^{۱۳*}

۶۹

ستاد مشترک ارتش با صدور دو اطلاعیه فعالیت‌های امروز نیروی هوایی و نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، از جمله بمباران مواضع تحت اشغال ارتش عراق در منطقه فکه را تشریح کرد. عراق حمله هوایی ایران را تکذیب کرد، درحالی که رسانه‌های خارجی از حملات هوایی ایران گزارش دادند.

در اطلاعیه شماره ۲۴۵۸ ستاد مشترک ارتش آمده است: «خلبانان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در ساعت ۵:۵۵ بامداد امروز [جمعه]، با چند فروند هواپیمای شکاری بمب‌افکن محل تجمع یگان‌های زرهی و مقر فرماندهی نیروهای متجاوز دشمن را در منطقه فکه بمباران کردند و پس از وارد ساختن خسارات قابل توجهی به دشمن، سالم به پایگاه‌های خود مراجعت نمودند.»^{۱۴} از سوی دیگر، رادیو بغداد به نقل از یک سخنگوی نظامی عراق گفت که امروز، هیچ هواپیمای ایرانی به عراق حمله نکرده است.^{۱۵} این درحالی است که رادیو مونت کارلو و رادیو بی‌بی‌سی به نقل از رادیو تهران، از حمله هواپیماهای ایران به مواضع ارتش عراق در اطراف فکه خبر دادند.^{۱۶} ستاد مشترک ارتش در اطلاعیه شماره ۲۴۵۹ به گزارش فعالیت‌های یگان‌های زمینی ارتش و ژاندارمری پرداخته و آورده است: در شبانه‌روز جمعه، آتش سنگین توپ‌ها و سلاح‌های دوربرد رزمندگان در منطقه عملیاتی جفیر موجب انهدام بخشی از وسایل مهندسی دشمن شده و در مناطق عملیاتی بیس، چنانه و نهرعنبر مانع تردد ستون‌های موتوری و جابه‌جایی یگان‌های زرهی و تحکیم مواضع آنان گردید. طبق این اطلاعیه در جریان تبادل آتش در مناطق مرزی باختران و ایلام، شدت آتش در مناطق سومار و مهران بیشتر بوده است و چندین سنگر اجتماعی و پست دیدبانی دشمن منهدم و تعدادی از نیروهای عراقی کشته شده‌اند. در این اطلاعیه همچنین آمده است که نیروهای ژاندارمری در مناطق قصرشیرین، ایلام، بیات و زبیدات چند موضع و یک انبار مهمات عراقی‌ها را به آتش کشیده‌اند که بر اثر آن تعدادی از افراد دشمن کشته یا مجروح شدند.^{۱۷}

* شورای امنیت سازمان ملل متحد برای اولین بار در ۲۱ مارس ۱۹۸۶ (۱ فروردین ۱۳۶۵) ضمن تأیید استفاده عراق از سلاح شیمیایی، کاربرد مداوم سلاح شیمیایی را در جنگ محکوم کرد. [مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد، ترجمه محمدعلی خرمی، جلد ۵، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۸۸، صص ۱۵۳ و ۱۵۴]

۷۰

امروز مهم‌ترین درگیری‌های مناطق کردنشین کشور در مناطق بوکان و مریوان رخ داد که در نتیجه آن تعدادی از نیروهای خودی شهید یا مجروح شدند.

به گزارش سپاه پاسداران بوکان در ساعت ۱۷ امروز، نیروهای سپاه بوکان در مسیر نیسک‌آباد - قادرآباد (محور مهاباد - بوکان) به کمین افراد ضدانقلاب افتادند و با آنها درگیر شدند. با اعزام نیروهای کمکی، درگیری تا ساعت ۲۲، ادامه یافت و سرانجام با فرار عناصر ضدانقلاب به پایان رسید. در این حادثه ۲ نفر از نیروهای خودی مجروح شدند.^{۱۸} قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) تلفات ضدانقلاب را در این درگیری ۳ تن اعلام کرد.^{۱۹}

همچنین ساعت ۱۸:۳۰ امروز، پرسنل سپاه چناره در محلی به نام دره پیمان (دره پابال) از توابع بخش سرشیو مریوان با افراد ضدانقلاب درگیر شدند. این درگیری با اعزام نیروی کمکی از گروهان شهادت سپاه مریوان و گروهان چناره تا ساعت ۲۱، طول کشید و در جریان آن یکی از نیروهای سپاه مجروح و یک قاطر از ضدانقلاب به غنیمت گرفته شد.^{۲۰} به گزارش شهرداری استان کردستان در نتیجه این درگیری ۲ تن از جمله یکی از اهالی بومی به شهادت رسیدند.^{۲۱}

در روستای شرکه از توابع مریوان نیز گردان حضرت رسول (ص)^(ص) و گروه ضربت محور انجیران (انجیران) سپاه پاسداران ناحیه کردستان، از ساعت ۶ صبح امروز، با افراد ضدانقلاب درگیر شدند که بر اثر آن یک نفر از گروه ضربت و ۲ نفر از گردان حضرت رسول (ص)^(ص) مجروح شدند.^{۲۲}

۷۱

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی از ملاقات رئیس حزب دمکرات کردستان ایران با رئیس اتحادیه میهنی کردستان عراق، خبر داد. افزایش تردد و تجمع نیروهای ضدانقلاب و جاش‌های عراقی در اطراف برخی شهرهای کردستان و احتمال حمله به پایگاه‌های نیروهای خودی از دیگر خبرهای امروز منابع نظامی است.

ستاد مشترک ارتش در نامه‌ای به وزارت اطلاعات اعلام کرد: «برابر خبر واصله، دکتر قاسملو دبیرکل حزب منحل دمکرات [ایران] با جلال طالبانی در تاریخ ۱۳۶۵/۲/۱۲، در کانیا واقع در ۵ کیلومتری شمال غربی سرگری شیخان [از توابع منطقه سلیمانیه عراق] به مدت ۵ ساعت درباره اتحاد بین حزب دمکرات و اتحادیه میهنی کردستان عراق به گفت‌وگو پرداخته‌اند.»^{۲۳}

سپاه مهاباد نیز در گزارشی از دومین جلسه عناصر ضدانقلاب در دو ناحیه گردان ۲۴ کومه‌له مهاباد و دو پل از ناحیه بوکان در باغ ملارد در ضلع شرقی روستای اشکلان خبر داد.^{۲۴}

در نامه دبیر شورای امنیت کشور به رئیس شورای عالی دفاع نیز چنین آمده است: «موتق، حدود ۶۰۰ نفر از عناصر گروه‌های ضدانقلاب، کومه‌له و منافقین، همراه جاش‌های عراقی در روستاهای مرزی هفت‌تاش، میشاب بالا و میشاب پایین و سه‌کچله از توابع شهرستان سفز تجمع کرده و قصد عملیات در مناطق کردستان را دارند.»^{۲۵}

علاوه بر این واحد اطلاعات سپاه پاسداران مهاباد از تجمع تعدادی از افراد حزب دمکرات ایران در اطراف روستای پانه سر از توابع سردشت خبر داده و پیش بینی کرده است که آنها احتمالاً قصد درگیری و اجرای عملیات در روستای گروور را دارند.^{۲۶}

شهرستانی استان کردستان نیز از تجمع عوامل کومه له در حوالی روستای تازه آباد از توابع شهرستان مریوان خبر داد.^{۲۷}

۷۲

پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی ها) در درگیری با نیروهای نظامی این کشور، بخشی از مناطق و ارتفاعات کردستان عراق را از سلطه نظامیان خارج و تلفات و خساراتی به آنها وارد کردند. پیشمرگان مسلمان کرد در درگیری با جاش های عراقی در منطقه زور، تلفاتی به نیروهای عراقی تحمیل کردند.

نماینده حزب دمکرات کردستان عراق امروز، در گزارش به فرمانده گردان ۱ تیپ ۳ نوه (جمعی لشکر ۲۳ نیروی مخصوص ارتش جمهوری اسلامی) عملیات نیروهای این حزب علیه ارتش عراق را موفقیت آمیز توصیف و اعلام کرد که در نتیجه مقاومت دلیرانه پیشمرگان ما و اهالی منطقه و نیروی شیخ محمد خالد بارزانی، پس از نبردی شدید و سنگین، مناطق حیات و ارتفاعات سرزیلگوله، سربابکه، گرویا کولکا و روستای لولکان از تصرف ارتش عراق خارج و به دست پیشمرگان آزاد شده است. در این درگیری ها خسارت های فراوانی بر ارتش عراق وارد آمده است. شوکت بارزانی در ادامه گزارش خود یادآور شد که در حملات شب نهم اردیبهشت، پیشمرگان بارزانی موفق شدند روستای هوپه را از دست نیروهای دشمن خارج و خسارت هایی بر آنها وارد کنند و ۴ مسلسل کلاشینکف، ۱۶ خشاب، ۱۰۰۰ فشنگ، ۴ صندوق موشک آر.پی. جی. ۷، ۲ صندوق نارنجک دستی، یک صندوق گلوله خمپاره انداز و ۴ قاطر به غنیمت بگیرند. در این عملیات یک نفر جیش الشعبی اسیر شد و ۴ تن از پیشمرگان مجروح شدند.^{۲۸}

نماینده بارزانی ها مستقر در اشنویه نیز در گزارش تکمیلی در این باره آورده است: در پی عملیات پیشمرگان، نیروهای دشمن به داخل روستای شیروان عقب نشینی کردند که با اسارت یک سرباز دیگر از آنها، تعداد اسیران عراقی ۲ نفر شد. بنا بر این گزارش، در منطقه حیات نیز نیروهای عراقی مجبور به عقب نشینی به کوه پیران و کلندر شدند. در درگیری های این منطقه، یک پیشمرگ مسلمان کرد شهید و ۳ نفر دیگر مجروح شدند. در پایان این گزارش درخواست شده که به منظور ادامه عملیات در روزهای آینده، خواربار و مهمات برای آنها ارسال شود.^{۲۹}

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز به نقل از اعلامیه بارزانی‌ها در این باره گزارش داده است: «چریک‌های حزب دمکرات کردستان تهاجم عمده عراقی‌ها را که در آن قریب به ۱۰۰۰۰ سرباز مربوط به ارتش پنجم عراق شرکت داشتند و علیه پایگاه‌های آنها در منطقه شروان (شیروان) وارد کار شده بودند عقب رانده‌اند.» بارزانی گفته است که تهاجم مزبور از یک هفته پیش شروع شده بود. وی افزود: جت‌ها و بالگردهای توپ‌دار عراقی بیش از ۴۰۰ مأموریت بر روی روستاها و پایگاه‌های کرد انجام داده‌اند. پرواز این جت‌ها و بالگردها در پشتیبانی از ارتش عراق بود که علیه پایگاه‌های کردها می‌جنگیدند.

در این بیانیه همچنین آمده است که هدف عراقی‌ها بیرون‌راندن چریک‌ها از پایگاه‌هایشان، دو نیمه کردن ده هزار کیلومتر مربع از مناطق آزادشده در کردستان عراق و رساندن نیروهای خود به مرزهای ترکیه بوده است. گزارش شده که حملات اولیه در چندین منطقه کوهستانی و روستا صورت گرفته است، لیکن چریک‌های کرد با شروع ضدحمله خود خطوط تدارکاتی عراقی‌ها را قطع و نیروهای عراقی را مجبور به عقب‌نشینی کردند و خسارات سنگینی به آنها وارد آوردند. روز گذشته (پنجشنبه ۱۳۶۵/۲/۱۱)، عراقی‌ها کاملاً از حیات، دشت هیرت و منطقه هوپا رانده شدند. در جریان این عملیات ۱۰ چریک کرد کشته و ۳۰ غیرنظامی نیز کشته یا زخمی شدند.^{۳۰} قرارگاه رمضان نیز اعلام کرد در پی درگیری پیشمرگان مسلمان کرد با جاش‌های عراقی در روستای بیریکه از توابع شهر زور عراق، ۲ نفر از جاش‌ها کشته شدند و جاش‌ها نیز در حمله مجدد به اهالی روستا، ۳ نفر را کشتند.^{۳۱}

۷۳

امروز، چندین کاروان نیروهای داوطلب و کمک‌های مردمی عازم جبهه‌های نبرد شدند. به گزارش خبرنگاران امروز، کاروانی شامل کارکنان آموزش و پرورش و دانش‌آموزان شهرستان تربت‌جام با عنوان گردان حضرت ابوالفضل^(ع)،^{۳۲} یک تیپ نیروی رزمی و تخصصی از کارگران کارخانجات اراک، هفتمین کاروان راهیان کربلا و سومین کاروان لیبیک یا امام به استعداد ۲۰۰۰ نفر از نیروهای رزمی و تخصصی و نیز بیش از ۶۰۰ نفر از کارکنان ادارات و کارخانجات استان لرستان عازم جبهه‌های جنگ شدند. از باختران نیز کاروانی از اقشار مختلف مردم و کارگران و کارکنان دولت با تخصص‌های گوناگون به جبهه‌ها عزیمت کردند. از شهر همدان و شهرستان‌های این استان هم کاروانی از نیروهای اعزام مجدد و داوطلب متشکل از کارمندان ادارات و نهادها در قالب هفتمین کاروان راهیان کربلا و سومین کاروان لیبیک یا امام و نیز کاروانی از رزمندگان آموزش‌دیده بسیج سپاه نیشابور عازم جبهه شدند.

امروز همچنین کاروان هدایای کارگران کارخانجات اراک شامل ۴ خودرو تویوتا، ۴ یخچال، ۲۰ پنکه سقفی، ۷۰۰ متر سیم، ۵۵۰ عدد خودکار و چسب، ۱۵۰۰۰ گونی، ۳۰ تن تخته و چوب، ۲۰ تن لوله، ۲ تن پلیت سنگری، ۱۵۰۰ شیشه آلبیمو، ۳۸ کولر آبی، ۴۰۰۰ قوطی کمپوت، ۷۰۰۰ بسته بیسکویت، ۴ تن آرد و نان و دیگر اقلام مورد نیاز و ۸۰۰ هزار ریال وجه نقد، جمعاً به ارزش ۱۴,۹۱۲,۰۰۰ ریال به جبهه‌ها ارسال شد.

از رشت نیز کاروانی شامل کمک‌های مردمی به ارزش ۲,۱۲۰,۳۰۰ ریال و ۳۰۰ هزار ریال وجه نقد هدایی کارکنان بهزیستی استان گیلان به سوی جبهه‌ها روانه شد.^{۳۳}

۷۴

در ادامه تلاش‌ها و اقدامات دولت جمهوری اسلامی برای پشتیبانی از جبهه‌ها و تأمین نیازمندی‌های رزمندگان و نیز کمک به بازسازی مناطق دزفول و اندیمشک و همچنین به منظور رفع مشکلات بانک‌های استان خوزستان، امروز، چند تن از وزیران و مسئولان دولت یک گردهمایی در اهواز و جلسه‌ای در شهر فاو برگزار کردند.

در گردهمایی دوازده وزیر، معاونان و مدیران وزارت بازرگانی در اهواز، برای ادامه همکاری این وزارتخانه با سپاه پاسداران و جهاد سازندگی در مناطق جنگی جنوب، مقرر شد وزارت بازرگانی به منظور تأمین و توزیع کالاهای مصرفی مورد نیاز جبهه‌ها دفتری در جنوب افتتاح کند.^{۳۴}

امروز همچنین چند تن از وزیران و مسئولان دولت از جمله اکرمی وزیر آموزش و پرورش، فرهادی وزیر فرهنگ و آموزش عالی، بهزاد نبوی وزیر صنایع سنگین، مرتضی نبوی وزیر پست و تلگراف و تلفن، فخرالدین حجازی نماینده مردم تهران در مجلس، معاون وزیر اقتصاد و دارایی و عده‌ای از مدیران بانک‌ها ضمن بازدید از منطقه عملیاتی والفجر ۸، جلسه‌ای در شهر فاو عراق برگزار کردند که در آن موضوعاتی مانند مسائل و مشکلات سیستم بانک‌ها در خوزستان، چگونگی واگذاری تسهیلات به مردم و کمک به بازسازی مناطق بمباران شده دزفول و اندیمشک بررسی شد. در این جلسه ۱۳ میلیارد ریال به طرح‌های کشاورزی استان خوزستان اختصاص داده شد.^{۳۵}

۷۵

در پی حمله موشکی یک بالگرد ناشناس به نفتکش عربستان سعودی به نام السفینه در روز گذشته، رسانه‌های غربی ایران را متهم به این حمله کردند.

به گزارش رادیو بی‌بی‌سی وزارت امور خارجه بریتانیا تأیید کرده است نفتکش السفینه در حالی که به طرف بندر سعودی رأس‌التنوره در حرکت بود هدف دو موشک واقع شد و آتش

گرفت. بی‌بی‌سی افزود: وزارت امور خارجه بریتانیا گفته است به‌محض ملیت هواپیمای مسئول حمله مشخص شود، از طریق دیپلماتیک در این مورد به‌شدت اعتراض خواهد شد. بنا به ادعای خبرنگار دیپلماتیک بی‌بی‌سی شواهد دلالت بر آن دارد که ایران مسئول این حمله است.^{۳۶} رادیو امریکا در بخش خبری شامگاهی خود در این باره گفت از ۲ خدمه کشته‌شده نفتکش السفینه، یکی بریتانیایی و دیگری پاکستانی است و ۶ ملوان دیگر این نفتکش مجروح شده‌اند. این رادیو افزود: گفته می‌شود موشک‌ها از بالگردی شلیک شده است که از جزیره رستم متعلق به ایران برخاسته بود. به گفته رادیو امریکا، در سال جاری، این سی‌و‌دومین کشتی بازرگانی می‌باشد که در خلیج فارس هدف قرار گرفته است.^{۳۷} رادیو کلن نیز ایران را عامل حمله به نفتکش سعودی اعلام کرد و گفت: نفتکش ۳۱ هزار تنی السفینه عربستان سعودی به‌وسیله نیروی هوایی ایران مورد حمله قرار گرفت.^{۳۸}

۷۶

رئیس‌جمهور ایران در پیامی به اعضای مجلس اعلاای انقلاب اسلامی عراق، این مجلس را نماد وحدت و انسجام احزاب اسلامی عراق دانست و آنان را به پرهیز از تفرقه، مداومت در مبارزه با رژیم صدام، افزایش اقدامات جهادی و انقلابی، جذب نیرو و ایجاد پایگاه‌های نظامی در مناطق آزادشده عراق توصیه کرد.

آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهوری، به مناسبت شروع به کار دومین مجمع عمومی دور ششم مجلس اعلاای انقلاب اسلامی عراق که با عنوان "لبیک یا امام"، امروز، در یکی از شهرهای استان خوزستان برگزار شد، پیامی برای اعضای این مجلس فرستاد. در بخشی از این پیام آمده است: «گردهمایی شما عزیزان و امیدهای انقلاب اسلامی عراق که نمودی از انسجام و وحدت صف و حرکتی در جهت استحکام هرچه بیشتر آن است باعث خرسندی دوستان و سراسیمگی و نگرانی دشمنان است. ... امروز، هر حرکتی که نوک تیز پیکان مبارزه را از صدام و حزب بعث عراق به‌طرف دیگری بچرخاند حتی اگر قوی‌ترین توجیه‌ها و محمل‌ها را با خود داشته باشد حرکتی غلط و انحرافی است و من از فرد فرد شما برادران انتظار دارم در مقابل آن ایستادگی نمایید و اجازه رشد و گسترش به آن ندهید و آن را در نطفه خفه نمایید.»

در بخش دیگری از پیام آمده است: «مجلس اعلاای انقلاب اسلامی عراق می‌بایست حتی در حرکت‌های سیاسی تبلیغی بین‌المللی خود رنگ و بوی جهادی داشته باشد و همه حرکت‌هایش انقلابی تهاجمی باشد و البته با حفظ حدود و ثغور هر امر. امید است که از تصمیمات این مجمع عمومی، بسیج اعضای محترم مجلس باشد به سراسر نقاط کشور جمهوری اسلامی و حتی خارج از آن به‌منظور جذب و بسیج نیروهای مردمی عراقی و اعزام آنها به جبهه‌ها و مستقر نمودن آنها در سرزمین‌های آزادشده عراق و تشکیل پایگاه‌های نظامی در این نقاط و اعزام این نیروها به اعماق خاک عراق به‌منظور ضربه‌زدن به رژیم صدام و تشکیل پایگاه‌های مقاومت مردمی در داخل شهرها و روستاهای عراق.»

رئیس‌جمهور ایران در ادامه اظهار امیدواری کرد: «مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق با تمام قوا و امکانات خود در جهت یکسره‌نمودن کار این رژیم و سقوط آن تلاش کند و تمام گروه‌ها و نیروهای اسلامی موظف‌اند امکانات خود را در کانال مجلس برای تحقق این هدف بسیار مهم قرار دهند. ... [و] امیدوارم که دومین مجمع دوره ششم مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق که به نام میمون و مبارک "لبیک یا امام" نامیده شده است با موفقیت کار خود را به پایان برساند و ما شاهد دستاوردهای مثبت آن باشیم و مردم مسلمان عراق با تحرک جدید مجلس هرچه سریع‌تر شاهد سقوط صدام و حزب بعث عراق باشند و از این اسارت نجات یابند.»^{۳۹}

۷۷

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در خطبه‌های امروز نماز جمعه تهران درباره عدالت اجتماعی، اصالت خانواده، ضرورت مقابله با مفسدات اجتماعی، گرامیداشت روز کارگر و روز معلم و ضرورت وجود مراکز آموزش غیردولتی، تجاوز امریکا به لیبی و ناتوانی سران عرب در تشکیل اجلاسی در این باره، تقبیح تلاش‌های داخل کشور برای سست کردن مبارزه مردم با حکومت عراق و حذف حزب بعث به‌عنوان تنها راه نجات مردم ایران و عراق و منطقه سخن گفت.

رئیس مجلس شورای اسلامی در بخشی از خطبه‌های نماز جمعه این هفته، به مسائل آموزشی و فرهنگی کشور پرداخت و با ذکر اینکه یکی از اهداف اساسی جمهوری اسلامی این است که جامعه را به‌طرف علم، فضیلت و دانش و تخصص ببرد، گفت: «این کار بدون همکاری مادی و معنوی مردم و مسئولین امکان‌پذیر نیست. الان ما بیش از ده‌میلیون شاگرد مدرسه و صدها

هزار دانشجو داریم و صدها هزار هم داوطلب ورود به دانشگاه داریم که زمینه مادی ورود اینها به دانشگاه فراهم نیست و وضعیت مدارس ما باید بهتر از این باشد و دولت نمی‌تواند به‌تنهایی در زمان جنگ و حتی تا سال‌ها بعد از جنگ این کار را انجام دهد و در این رابطه خوشبختانه امام بخشی از سهم امام را به این کار اختصاص دادند و باید مردم وارد این ماجرا بشوند. دولت طبق قانون اساسی موظف است زمینه تحصیل رایگان را برای دانش‌آموزان فراهم سازد، اما دولت در سطح تحصیلات عالی نمی‌تواند این کار را انجام دهد. ... متأسفانه عده‌ای وجود دارند که بعضی از آنها در آموزش عالی هم هستند که فکر غلط و متحجر دولتی کردن هر چیزی را در سرشان دارند، با این کار مخالفت می‌کنند و این فکر بسیار غلط است.»

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی
رئیس مجلس شورای اسلامی و
امام‌جمعه موقت تهران

نماینده امام در شورای عالی دفاع در ادامه با اشاره به تجاوز امریکا به لیبی از موضع منفعلانه سران اغلب کشورهای عربی به شدت انتقاد کرد و آنها را مهره سرسپرده و نوکر امریکا خواند و افزود: «دیدید که کشورهای عربی نتوانستند یک کنفرانس سران تشکیل دهند و این از مشکلات جامعه اسلامی است. حادثه‌ای به این مهمی پیش می‌آید، تجاوزی از سوی یک غول ابرقدرتی مثل امریکا به یک کشور سه‌میلیونی انجام می‌شود و کشورهای اسلامی عرضه تشکیل یک کنفرانس را هم ندارند و حتی بوش آنها را متهم به همکاری در حمله به لیبی می‌کند و از خودشان دفاع نمی‌کنند و مزورانه به بهانه اینکه اگر کنفرانسی تشکیل بشود باید در مورد جنگ ایران و عراق هم بحث شود، جلسه‌ای تشکیل نمی‌دهند.»

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در ادامه گفت: «این سران [کشورهای عربی] که دیدید با نفت چه کردند. امروز، دارند نفت را تقریباً مجانی تحویل جهان‌خواران می‌دهند. چقدر آدم نوکر و بدبخت باشد که به دست خودش مال مردم را از [بشکه‌ای] ۲۸ دلار به ۱۰، ۱۲ دلار بیاورد. اینها متأسفانه حاکمان بر دنیای اسلام هستند و حالا بهانه جنگ را مطرح می‌کنند.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع در مورد وضعیت فعلی جنگ و سیاست‌های دفاعی جمهوری اسلامی ایران خطاب به سران کشورهای منطقه گفت: «جنگ را شما تحمیل کردید و می‌دانید که امریکا می‌خواهد این جنگ بماند و نمی‌خواهد این‌طور تمام بشود، درحالی‌که اگر با پیروزی ما تمام شود، جنگ خاتمه پیدا می‌کند. او آتشی‌بسی را می‌خواهد به ما تحمیل بکند که از جنگ بدتر باشد. او می‌خواهد ایران و عراق دائماً در مقابل هم بایستند و به هم بد بگویند و هریک مخالفین دیگری را در خود جای دهند و با هم مبارزه بکنند و هرچه پول دارند اسلحه بخرند و برای جنگ دیگری آماده شوند و همواره میان کشورهای اسلامی اختلاف باشد.» وی همچنین اظهار کرد: «این لیبرال‌های داخلی هم که مزورانه می‌گویند جنگ باید تمام بشود، آنها هم این مطلب را می‌فهمند که با این کار جنگ تمام نمی‌شود. آتش زیر خاکستر است. اینها هم این‌قدر بی‌شعور نیستند، ولی چون به آنها می‌گویند بگویید، آنها هم این حرف را می‌زنند.»

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی سست کردن انگیزه‌های مردم برای دفاع در برابر تجاوز دشمن را تقبیح کرد و خطاب به جریان فکری لیبرال‌ها گفت: «زشت‌ترین شعار این است که مردم را سست کنید که اینها جنگ را ادامه ندهند. تنها راه نجات منطقه که باعث حل همه مسائل شود این است که حزب بعث عراق از منطقه حذف شود و دو ملت عراق و ایران همکاری کنند و در سایه همکاری دو ملت ... قدرت عظیم اقتصادی و سیاسی و سوق‌الجیش جغرافیایی در منطقه تشکیل خواهند داد. ... و تمام شریایی که بر ما تحمیل شده با کمک این کشورهای منطقه حل شود. [لذا] ملت ما این مسئله را فهمیده و بیخود نیست که شعار کارگران ما "جنگ، جنگ تا پیروزی" است و فشار معلمین ما به قدری است که وزیر آموزش و پرورش ما می‌گوید ترس از آن داریم که کلاس‌ها تعطیل شود و دانشجویان را به سختی کنترل می‌کنیم. همچنین کسبه بازار و

مردم سراسر کشور و اصناف و روستائیان و کشاورزان و غیره به خاطر شعوری که دارند می‌فهمند که تنها راه نجات منطقه این است که این جنگ با پیروزی اسلام و شکست کفر به پایان برسد و حالا که مردم تحقیقاً این قدر به هیجان آمده‌اند، به کمتر از این رضایت نخواهند داد و رهبری ما از اول این تز را اعلام فرموده‌اند.^{۴۰}

۷۸

روابط ایران و سوریه و بروز اختلافاتی میان دو کشور بر سر پرداخت بهای نفت و اوضاع لبنان، موضوعاتی است که خبرنگار بی‌بی‌سی در منطقه غرب آسیا به بررسی آن پرداخته است. این خبرنگار با اشاره به علل و سابقه روابط دوستانه تهران و دمشق و همچنین وحدت نظر دو کشور در محکومیت حمله امریکا به لیبی، علت سفر اخیر علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران به سوریه را ورای گفت‌وگو درباره حمله امریکا به لیبی دانست و گفت: «نظر دیپلمات‌های منطقه حاکی از این است که روابط دو کشور ایران و سوریه در حال حاضر به گرمی گذشته نیست. بحران اقتصادی که سوریه در حال حاضر با آن روبه‌رو است یکی از دلایل رو به سردی گذاشتن این روابط است. مقامات ایران تاکنون در ازای حمایت سیاسی سوریه از ایران به‌خصوص در مورد جنگ با عراق، نفت را با قیمتی پایین‌تر از نرخ بازار بین‌المللی در دسترس سوریه قرار داده‌اند، ولی اخیراً ایران در چند مورد از تأخیر سوریه در پرداخت بهای نفت خریداری شده، شکایت داشته است و شاید همین امر یکی از مسائل مورد مذاکره طرفین باشد.

دیگر اختلاف بین دو کشور، مسئله آینده لبنان است. سوریه سعی دارد که یک موافقت‌نامه امنیتی و سیاسی را به گروه‌های متخاصم در لبنان بقبولاند که براساس آن اصلاحاتی در آن کشور انجام گرفته و بحران دیرپای لبنان خاتمه یابد. دولت سوریه تاکنون توانسته است توافق دو رهبر عمده چریکی جامعه مسلمانان لبنان را به پذیرش موافقت‌نامه جلب نماید، ولی گروه‌های کوچک‌تر مسلمانان شیعه که با ایران روابط نزدیکی دارند، به‌خصوص گروه حزب‌الله، حاضر نشده‌اند به این موافقت‌نامه بپیوندند. ... و وجوه اختلاف کماکان باقی است، مع‌هذا هیچ دلیلی برای قریب‌الوقوع بودن یک بحران عمده در روابط دو کشور دیده نمی‌شود. ایران و سوریه هر دو به تداوم پشتیبانی سیاسی یکدیگر نیازمندند و سوری‌ها به‌ویژه مایل به حفظ روابط دوستانه با ایران هستند تا چنانچه امیدی به خاتمه جنگ ایران و عراق از طریق مذاکره پیدا شود، بتوانند نقش میانجی را به‌عهده گیرند.^{۴۱}

۷۹

در آستانه برگزاری اجلاس سران هفت کشور صنعتی در ژاپن، رئیس‌جمهور امریکا ضمن مشروع‌دانستن حمله نظامی به لیبی، با اعلام جلب موافقت اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا در مبارزه با تروریسم، لیبی را بار دیگر تهدید به حمله نظامی کرد. شوروی امریکا را متهم کرد

که قصد دارد اجلاس سران کشورهای صنعتی را به تریبون ضدشوروی و جلب حمایت غرب برای تهاجم به لیبی، سوریه و ایران تبدیل بکند.

خبرگزاری یونایتدپرس در گزارشی از جزیره بالی اندونزی، محل برگزاری جلسه وزیران امور خارجه اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا، آورده است: «ریگان تروریسم را یک مسئله جهانی خواند و خاطر نشان کرد که حمله پانزدهم آوریل [۱۹۸۶ - ۱۳۶۵/۱/۲۶] به لیبی از آن جهت انجام گرفت که راه‌های دیگر برای وارد ساختن فشار به سرهنگ قذافی مؤثر نبود. وی ضمن ابراز امیدواری از اینکه حمله نظامی در متقاعد ساختن قذافی برای تغییر سیاست‌هایش کافی باشد، افزود به هر حال برای انجام دادن نظامی دوباره تردید نخواهد کرد.»^{۴۲}

ریگان رئیس‌جمهور آمریکا، امروز همچنین پس از ورود به توکیو در مصاحبه‌ای به خبرنگاران گفت که در دیدار با وزیران امور خارجه شش کشور عضو اتحادیه جنوب شرقی آسیا در جزیره بالی، آنها موافقت خود را برای مقابله با تروریسم بین‌المللی اعلام کرده‌اند. ریگان یادآور شد که قبل از شروع اجلاس سران هفت کشور صنعتی، با ناکاسونه نخست‌وزیر ژاپن، در این باره مذاکره خواهد کرد.^{۴۳}

روزنامه *پراودا* ارگان رسمی حزب کمونیست شوروی نیز در این باره نوشته است: «در اجلاس توکیو به جای بررسی مسائل اقتصادی و تلاش برای حل و فصل اختلافات موجود میان کشورها، امریکا قصد دارد تمام توجه خود را به مسئله واهی حمایت شوروی از تروریسم بین‌المللی معطوف کند.» به نوشته *پراودا*: «واشنگتن امیدوار است که اجلاس توکیو را مبدل به پایگاهی برای بسیج کشورهای غربی علیه خطر تهدیدآمیز تروریسم برای جهان به اصطلاح آزاد کند. آنها در این اجلاس به محکوم کردن شوروی و لیبی خواهند پرداخت و واشنگتن تمام تلاش خود را برای ایجاد یک جبهه واحد علیه کشورهایی مانند سوریه و ایران صرف خواهد کرد.»^{۴۴}

۸۰

یک تحلیل‌گر امریکایی با متهم کردن ایران به پرورش تروریست، تحریم نفتی ایران را مانع توسعه تروریسم خواند.

رادیو امریکا به نقل از مقاله تام بریدن در روزنامه *واشنگتن تایمز* گفت: «برای جلوگیری از توسعه تروریسم بین‌المللی باید درآمد نفتی ایران را قطع کرد، زیرا ایران درآمد نفت را صرف

* شایان ذکر است هنری کیسینجر سیاستمدار امریکا نیز در گفت‌وگو با تلویزیون ایتالیا از حمله نظامی به لیبی حمایت کرد و گفت: «هرکس که به جای ریگان بود، در مقابل لیبی همین واکنش تهاجمی را نشان می‌داد.» وی افزود: «این امر به ویژه در شرایط تاریخی کنونی که چارچوب بین‌المللی در موضعی مثبت در قبال از سرگیری مذاکرات قرار دارد و تغییراتی در سیاست شوروی پدید آمده است، حائز اهمیت ویژه‌ای می‌باشد. با این حال رهبری جدید شوروی هر چند در ماه‌های اخیر یک موضع صلح‌طلبی اتخاذ کرده، ولی طالب صلح نیست.» اسپادولینی وزیر دفاع ایتالیا نیز در مورد حمله امریکا به لیبی گفت: «اگر اقدام امریکا در مدیترانه با اروپا هماهنگ نشود، امریکا به تنهایی قادر به جلوگیری از تروریسم نیست و اگر اقدام علیه لیبی با اروپایی‌ها هماهنگ شده بود، این امکان وجود داشت که بمباران طرابلس انجام نشود.» [روزنامه *کیهان*، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۲۰]

خرید اسلحه و توسعه تروریسم می‌کند. تام بریدن با نقل قولی از رئیس سازمان اطلاعات و ضداطلاعات ایتالیا که گفته تروریست‌هایی که مسافران غیرنظامی را در فرودگاه‌های رم و وین به قتل رساندند در ایران تعلیم دیده بودند و نیز ادعای اینکه مسجد هامبورگ، سفارت جمهوری اسلامی در بن و دفتر هواپیمایی ایران در فرانکفورت مرکز اعصاب جدید دستگاه‌های تروریستی در آلمان به‌شمار می‌آیند، افزود اگر اروپا جداً می‌خواهد علیه تروریسم مبارزه کند، تحریم نفتی ایران نخستین گام است. البته ممکن است ژاپن رضایت ندهد، ولی پرزیدنت ریگان به‌زودی با نخست‌وزیر ژاپن در توکیو دیدار می‌کند و می‌تواند از نفوذ خود، برای این مقصود استفاده کند.»^{۴۵} گفتنی است با توجه به برگزاری اجلاس سران هفت کشور صنعتی جهان در توکیو در روزهای آتی و تلاش آمریکا برای گنجاندن موضوع مبارزه با تروریسم در دستور کار این اجلاس، انتشار چنین مقالاتی در رسانه‌های آمریکایی و غربی افزایش یافته است و به نظر می‌رسد هدف این خط تبلیغاتی ایجاد موقعیت مناسبی برای موضع‌گیری یا تصویب بیانیه‌ای علیه جمهوری اسلامی باشد.

۸۱

راديو بي بي سي دلایل نافرجام بودن اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عربی را پشتیبانی لیبی از ایران، هم‌سویی برخی از کشورهای عربی با آمریکا و اختلافات اصولی میان اعراب برشمرد. اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عربی در شهر فاس کشور مراکش که بدون نتیجه پایان یافت، بازتاب‌های مختلفی داشت. تحلیل‌گر راديو بي بي سي از جمله دلایل مهم شکست اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عربی از ایران دانست و افزود: «در اجلاسیه‌ای که قرار بود درباره اتخاذ یک سیاست کلی از سوی جامعه عرب به‌دنبال حمله هوایی آمریکا به لیبی در پانزدهم آوریل (۲۶ فروردین ۱۳۶۵) مذاکره شود، لیبی بالاخص خواستار آن بود که سران دنیای عرب حمله به لیبی را به‌منزله حمله علیه بخشی از ملت عرب تلقی کرده و به اقدام متقابل علیه آمریکا که لیبی آن کشور را همگام با اسرائیل و به‌منزله بزرگ‌ترین تهدید برای جامعه عرب می‌داند، پردازند، ولی از سوی دیگر، کشورهای عرب خلیج‌فارس احتمال پیروزی ایران در جنگ با عراق را بزرگ‌ترین تهدید برای امنیتشان تصور می‌کنند و حاضر نبودند دل‌نگرانی لیبی را بدون طرح مسئله‌ای که نگرانی واقعی آنان را فراهم کرده است، یعنی حمایت سوریه و لیبی از ایران در جنگ با عراق مطرح نمایند. حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر، که مدت‌هاست از شرکت در جلسات سران جامعه عرب کنار گذاشته شده است صراحتاً به این موضوع اشاره کرد و سوریه و لیبی را متهم ساخت که خود آنها با حمایت از یک کشور غیرعرب در جنگ با کشور عرب عملاً پیمان دفاعی اعراب را نقض نموده‌اند.»

بی‌بی‌سی در ادامه به توافقات پنهانی آمریکا با کشورهای عرب پرداخت و افزود: «در محاسباتی که قبلاً دستگاه اداری آمریکا از بازتاب‌های سیاسی حمله به بنغازی و طرابلس در دنیای عرب نموده بود، این پیش‌بینی شده بود که تمام جامعه عرب به دور سرهنگ قذافی جمع

نخواهند شد. سیاستمداران امریکایی چنین استدلال می‌کردند که بسیاری از کشورهای عرب خود از عملیات شرارت‌انگیز قذافی احساس خطر کرده و مایل‌اند درسی به او بدهند.»

مفسر بی‌بی‌سی درباره دستور آینده اجلاس گفت: «گرچه وزرای [امور] خارجه موافقت کردند بعد از ماه رمضان فعالیت‌های خود را برای تهیه دستور کار اجلاس آینده ادامه دهند، ولی با گذشت زمان ممکن است بحث برای محدود کردن دستور جلسه به مسئله حمله امریکا به لیبی از اهمیت بیفتد و این امر موقعیت آنانی را که مایل به بحث درباره سایر مسائل دنیای عرب از جمله جنگ ایران و عراق می‌باشند مستحکم‌تر خواهد کرد. البته در صورت گنجاندن مسئله جنگ ایران و عراق در دستور جلسه، احتمال شرکت سوریه و لیبی در اجلاس چندان حتمی به نظر نمی‌رسد و این تعجب‌آور خواهد بود که کنفرانس سران عرب که تشکیل آن در اصل به ابتکار خود لیبی بوده است نهایتاً بدون شرکت لیبی برگزار شود.»^{۴۶*}

۸۲

روزنامه لوموند در مقاله‌ای به مناسبت اعلام تشکیلات جدید رهبران نهضت آزادی موسوم به "جمعیت اتحاد برای دفاع از آزادی‌ها و حاکمیت مردم ایران" به تحلیل تجمع اخیر لیبرال‌ها، رفتار نظام جمهوری اسلامی با آنها، اعضای تشکیلات جدید و بیانیه این تشکیلات پرداخته است.

تحلیل‌گر روزنامه لوموند (چاپ فرانسه) با اشاره به سابقه تشکیل این جمعیت نوشته است: «اپوزیسیون قانونی رژیم اسلامی تهران در پایان ماه مارس (فروردین ۱۳۶۵) با ایجاد یک تجمع وسیع متشکل از اکثر شخصیت‌های لیبرال با گرایش‌های مذهبی یا ملی به تجدید سازمان خود پرداخت. این تشکل جدید که "جمعیت اتحاد برای دفاع از آزادی‌ها و حاکمیت مردم ایران" نامیده شده، در پایان یک کنگره ملی که به‌طور قانونی در تهران برگزار شد [بدون آنکه مقامات کاری برای جلوگیری از آن انجام دهند] به‌وجود آمد. در برخی از محافل پایتخت گفته می‌شود که سعه‌صدر نسبی مقامات نسبت به این تجمع، نتیجه مداخله محرمانه آیت‌الله منتظری جانشین منتخب امام، است که هیچگاه علاقه خود را نسبت به لیبرال‌ها پنهان نساخته است. شورای مرکزی تجمع جدید اکثر رهبران اصلی نهضت آزادی ایران به رهبری مهدی بازرگان را در برمی‌گیرد.»

لوموند در ادامه افزوده است: «در رده دوم این تشکل، نمایندگان جبهه ملی سابق که هوادار مصدق می‌باشند قرار دارند، از جمله علی اردلان و اسدالله مبشری که به ترتیب وزیران سابق

* روزنامه امریکایی واشنگتن پست نیز علت به نتیجه نرسیدن اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عرب را فقدان اتحاد سیاسی کشورهای عربی ذکر کرد و به نقل از یک مفسر بانفوذ مصری نوشت: «جهان اعراب قطبی نشده بلکه پراکنده و درهم‌ریخته شده است. اعراب دارای اختلافات اصولی هستند، اختلافاتی که از سال ۱۹۸۲ [۱۳۶۱] مانع تشکیل یک اجلاس با شرکت تمامی کشورهای عربی شده است.» [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۶، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۱۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی]

دارایی و دادگستری در کابینه دولت موقت بازرگان بودند و چندین شخصیت مستقل از جمله معین فر وزیر سابق نفت و میناچی وزیر اطلاعات نیز جزو این تجمع می‌باشند.»

این نشریه سپس در تشریح مشی سیاسی این جمعیت به بخش‌هایی از بیانیه آنها اشاره کرده و آورده است: «بیانیه این تجمع جدید، ضمن اعلام تشکیل آن، تفوق مفهوم "حاکمیت ملت ایران" بر کلیه ملاحظات دیگر را مورد تأکید قرار داده و خاطر نشان می‌سازد که این مفهوم نمی‌تواند در انحصار گروه خاصی درآید. در این بیانیه آمده است که "عدم رعایت حاکمیت ملی به معنای گشودن راه به سوی استبداد است" ... امضاکنندگان این بیانیه اضافه می‌کنند که قانون اساسی جمهوری اسلامی علی‌رغم کلیه نقایص و ناهماهنگی‌های آن منشوری مورد قبول همگان است و بنابراین دولت را متعهد می‌کند که حقوق و آزادی‌های مردم را محترم شمارد. ...»

لوموند در ادامه به دیدگاه این جمعیت درباره جنگ عراق علیه ایران اشاره کرده و نوشته است: «بالاخره بیانیه این تجمع، جنگ با عراق را این‌گونه ارزیابی می‌کند که تصرف فاو از سوی نیروهای ایرانی فرصت مناسبی جهت انجام مذاکرات صلح به منظور پایان دادن به جنگی که نمی‌تواند در صحنه نظامی حل و فصل گردد به وجود آورده است. این بیانیه می‌افزاید ادامه جنگ دامی است علیه خود ما و صرفاً به سود قدرت‌های بزرگ و اسرائیل است.»^{۴۷}

۸۳

در پی ناآرامی‌های منطقه بقاع در لبنان به دلیل درگیری میان نیروهای ارتش سوریه با نیروهای حزب‌الله، شهر بعلبک در شرق بقاع به محاصره ارتش سوریه درآمد.

خبرگزاری آلمان غربی با اشاره به درگیری روز گذشته، میان ارتش سوریه و نیروهای حزب‌الله از بیروت گزارش داد: «نیروهای سوری امروز (جمعه) شهر بعلبک را که در ۸۳ کیلومتری شمال شرق شهر بیروت واقع شده و به منزله پایگاه اصلی حزب‌الله می‌باشد، به محاصره خود درآوردند و ورود و خروج مردم از مناطق دیگر لبنان به این شهر را ممنوع اعلام نمودند.»

براساس این گزارش، درگیری در نزدیکی پادگان شیخ عبدالله روی داد. این پادگان قبلاً متعلق به ارتش لبنان بوده است، اما هم‌اکنون به دست افراد حزب‌الله لبنان اداره می‌شود. بنا به گفته رادیو صدای لبنان، گروگان‌های غربی در این پادگان به سر می‌برند.

گزارش خبرگزاری آلمان غربی به نقل از رادیو صدای لبنان همچنین حاکی است که درگیری روز گذشته بعلبک با گروگان‌های غربی رابطه دارد و قصد سوریه این است که قبل از برگزاری اجلاس اقتصادی سران هفت کشور صنعتی جهان در توکیو به پادگان شیخ عبدالله حمله کند و گروگان‌های مزبور را آزاد سازد. درخصوص این مسئله ایرانی‌ها و لیبیایی‌ها هردو به سوری‌ها فشار آورده‌اند که دست از اقدامات خود را برای آزادی گروگان‌ها بردارند. رادیو صدای لبنان همچنین اعلام کرد گروگان‌های امریکایی مستقر در پادگان مزبور بیمار بوده و توسط پزشکان ایرانی تحت‌معالجه هستند.^{۴۸}

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۵/۲/۱۲

۱. سند شماره ۱۷۳۷۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۱۶ زهی (رکن ۳) به فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۲. سند شماره ۱۳۶۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستورالعمل فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۵/۲/۱۳، صص ۱ و ۲، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۴. سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک عراق در منطقه پیچ‌انگیزه و شرفانی، علی مؤدبی.
۵. سند شماره ۳۲۲۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مرکز بازرجویی اسیر عراقی قرارگاه خاتم‌الانبیاء، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۱.
۶. سند شماره ۲۵۷۷۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه تشریح و بررسی عملیات عراق در منطقه پیچ‌انگیزه و شرفانی، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۲، نواز شماره ۱۹۷۶۸)، مهدی انصاری، ص ۱۲.
۷. همان، صص ۱۲ و ۱۳؛ - سند شماره ۶۵۴/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.
۸. سند شماره ۱۴۳۸۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی جمهوری اسلامی (اداره اطلاعات) به وزارت کشور، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۹. سند شماره ۳۵۹۵۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه اشونیه به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۱۰. سند شماره ۱۸۵۴۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه ناحیه ۲ میوان به قرارگاه مقدم رمضان، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۱۱. سند شماره ۱۳۴۳۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به فرماندهی قرارگاه نجف اشرف، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۱۲. سند شماره ۱۲۱۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی، مهدی انصاری، ۱۳۶۵/۲/۵ تا ۱۳۶۵/۲/۱۲، ص ۱۴۴.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۳، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۱۴. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۲.
۱۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۵، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۲، صص ۱۱ و ۱۲، رادیو مونت کارلو و رادیو بی‌بی‌سی.
۱۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۴، ص ۲.
۱۸. سند شماره ۴۰۳۹۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملکرد ماهیانه واحد عملیات سپاه پاسداران بوکان به ستاد قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) (طرح و عملیات)، ۱۳۶۵/۲/۳۰.
۱۹. سند شماره ۳۵۹۵۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا^(ع) ژاندارم‌ری جمهوری اسلامی (رکن ۳) به فرماندهی ژاجا (رکن ۳ عملیات)، ۱۳۶۵/۲/۱۳.
۲۰. همان.
۲۱. سند شماره ۳۱۴۲۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۲۲. سند شماره ۴۳۳۳۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه ناحیه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، ۱۳۶۵/۲/۱۳.
۲۳. سند شماره ۱۸۲۴۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی (فرمانده اطلاعات) به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۸.
۲۴. سند شماره ۴۳۳۳۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مهاباد به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بوکان و میاندوآب (واحد اطلاعات)، ۱۳۶۵/۲/۱۳.
۲۵. سند شماره ۱۳۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دبیر شورای امنیت کشور به ریاست شورای عالی دفاع (آیت‌الله خامنه‌ای)، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۲۶. سند شماره ۴۳۳۳۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه مهاباد (واحد اطلاعات) به سپاه سردشت (واحد اطلاعات)، ۱۳۶۵/۲/۱۳.
۲۷. سند شماره ۳۱۴۳۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۲۸. سند شماره ۱۸۲۳۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمپا ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرماندهی گردان ۱ تیپ ۳ نوه، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۲۹. سند شماره ۱۸۱۵۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمپا ۱۱ در اشونیه به گردان نوه، ۱۳۶۵/۲/۱۲، و - سند شماره ۱۸۲۳۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی گردان ۱ تیپ ۳ نوه به فرماندهی لشکر ۲۳، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۳۱. سند شماره ۱۷۲۵۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۳۰.
۳۲. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۸.
۳۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۷.

۳۴. سند شماره ۲۱۲۴۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۱۱.
۳۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۲.
۳۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۲، ص ۹، رادیو بی بی سی.
۳۷. همان، ص ۱۰، رادیو امریکا.
۳۸. همان، ص ۱۱، رادیو کلن.
۳۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۱۱.
۴۰. همان، ص ۱۸؛ و - روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۴.
۴۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۹، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۲۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۲؛ و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۲، ص ۷.
۴۳. سند شماره ۲۱۲۴۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۱۱.
۴۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۲۰.
۴۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۵/۲/۱۲، صص ۱۸ - ۱۶، رادیو امریکا به نقل از واشنگتن تایمز، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۴۶. همان، صص ۱۵ و ۱۶، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۵/۲/۱۲.
۴۷. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۲۴، ۱۳۶۵/۳/۱۲، صص ۹ و ۱۰، نشریه لوموند (چاپ فرانسه)، ۲ مه ۱۹۸۶ (۱۳۶۵/۲/۱۲).
۴۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۵/۲/۱۳، صص ۱۸ - ۱۶، رادیو امریکا، ۱۳۶۵/۲/۱۲.